

2°. *Porphyroïde van Mairus* uit Kelmont, Beek L. In situ komt dit gesteente voor aan de beide oevers van de Maas bij Mairus, Laifour en Revin. Vooral Mairus is bekend. 't Is een eruptief gesteente, liggende tusschen de Cambrische kwartsieten en phyllieten. De porphyroïden zijn als vaste rotsen slechts bekend uit een ± 17 bij 10 km verspreid gebied, zoo juist genoemd.

Vindt men in 't Maasdiluvium 'n steen, dan kan met zekerheid de herkomst worden vastgesteld.

3°. *Arcose de Fépin*, van Belvédère, Maastricht, met fragmenten van toermalijn-kristallen. Deze steen is afkomstig uit het Onder-Devoon in de Ardennen, langs den noordrand van het Cambrisch massief van Rocroi, van Stavelot en zijn noord-oostelijke voortzetting, het Hohe Venn.

In kleine hoeveelheid komt Arcose ook voor aan den zuidrand van het Siluur van de Condros (Arcose van Dave).

4°. *Conglomeraat van Burnot*, uit Amstenrade, Maastricht, Maasbracht. Dit is een in 't Maasdiluvium veel voorkomende zwerfsteensoort.

Het conglomeraat van Burnot is een bestanddeel van een hoofdzakelijk uit roode zandsteen en leien samengesteld lagencomplex en treedt op in de Ardennen en het Hohe Venn, in het massief van Stavelot, alsmede aan de zuidzijde van de Condros en vandaar over het gehucht Burnot (ten Zuiden van Namen) naar het dal van de Sambre.

Voor 't oog van een leek komt zoo op 't eerste gezicht met de conglomeraten van Burnot ietwat een diluviaal grint-conglomeraat overeen, hetwelk hier en daar in grintgroeven van Zuid-Limburg gevonden wordt, o.a. Belvédère, waar dit gesteente $\pm \frac{1}{4}$ m onder de onderste lösslaag zit.

Dit is een door kalkspaaht aaneengekitte zand- en rolsteenmassa.

Op een desbetreffende vraag vertelt de heer van Rummelen tenslotte, wat *Lösskindl*, *Lössmannetjes*, zijn, n.l. onregelmatig, grillig gevormde concreties van calcium-carbonaat (kalk), ontstaan door 't zich plaatselijk in knollige vormen concentreeren van 't hooge kalkgehalte, dat vroeger de löss of leem, waarin zij zijn ontstaan, heeft gekenmerkt.

En waar we aldus terecht waren gekomen midden in de lössoïden-kwestie, haalt de Voorzitter nog eens een groote collectie beentjes dezer fragmenten te voorschijn, door hem in 1919 verzameld in lössoïd van den St. Pietersberg (Westkant), o.a. van kikkers, padden, ratten. De herkomst van deze botten daar ter plaatse is nog altijd niet met zekerheid opgelost.

Men kan er over lezen in ons Maandblad No. 4, 1919. De Voorzitter heeft intusschen er wel 'ns over gedacht, om ze toe te schrijven aan resten van z.g. „Uilenballen”....

Hij is er zich van bewust, dat deze uitleg ietwat gewaagd is, maar.....

De heer Kruytzer verzoekt, als lid van de verzamelcommissie voor heemkunde in Limburg, den leden van het Genootschap, hem op de hoogte te houden van publicaties, betrekking hebbende op de plantkunde, dierkunde, geologie en palaeontologie van Limburg, met vermelding van schrijver,

titel en nummer van het tijdschrift of uitgever van het boek, liefst met vermelding van den korten inhoud, indien dit niet voldoende uit den titel blijkt. Mochten er bijzondere vondsten in vermeld worden, dan worde dat met een enkel woord er bij vermeld. Dit laatste kan allemaal achterwege gelaten worden, indien hem een overdruk van het artikel wordt toegezonden. De bedoeling van het verzoek is, een zoo volledig mogelijk overzicht van de publicaties over Limburg te verkrijgen. Deze worden in een kaartsysteem bijeengebracht. Mocht iemand inlichtingen wenschen uit het reeds verzamelde materiaal, dan is spr. steeds gaarne bereid, deze te verschaffen, doch het is op het oogenblik nog lang niet volledig. Verder verzoekt spr. hem er op opmerkzaam te maken, indien bepaalde uitgaven voor een grootere verspreiding geschikt zijn, b.v. in een volkseditie, opdat de verzamelcommissie voor heemkunde er haar medewerking aan kan verleenen. De kennis van den bodem en van wat er in zit, of van wat er op groeit en leeft moet zoo veel mogelijk algemeen bezit worden. Hopelijk, dat de nieuwe uitgave van „Uit ons Krijtland” niet lang meer op zich zal laten wachten.

'N OUD LIMBURGSCH FLORISTISCH VERSJE.

Onlangs kreeg ik, van bevriende zijde, volgend versje te hooren:

„Gooie God in den Hemel,

„Al miene kemp is femel,

„Al miene vlas haët balle(n) aan,

„Gooie God wat vang ich maër aan!...

M'n vriend had, meer dan dertig jaren geleden, deze in dichtvorm uitgedrukte verzuchting, herhaaldelijk opgevangen uit den mond van een toen ongeveer 90-jaren oud vrouwe, ergens in de „Onderbanken” — (Oirsbeek, Amstenrade, Brunssum, Schinveld, enz.) en gaf me te raden, wat of dat oude moederke, zich zoo uitlatende, feitelijk wilde zeggen.

Ik moest 't antwoord schuldig blijven, maar kwam, bij nader onderzoek, tot de ontdekking, dat het versje in de boven aangehaalde Zuid-Limburgsche buurtschap, ook nu nog bekend is, ofschoon menigeen aldaar, die het heeft opgevangen uit den mond van oude menschen en nu nog citeert, de beteekenis er van niet weet.

Dat „gooie”, goede God wil zeggen, is duidelijk. En dat „kemp” niets anders is dan hennep, weet iedere geboren en getogen Zuid-Limburger, omdat hij wel 'ns heeft gehoord, dat tot ± 50 jaren geleden, kemp (*Cannabis*) in Z.-Limburg nog vrij veel gekweekt werd, alhoewel op den oogenblik van dit gewas alhier geen spoor meer te bekennen valt.

Maar wat is „femel”?

M.i. maar „'n weet”.

Er bestaat mannelijke en vrouwelijke hennep. In 't Duitsch heet de mannelijke Femmel of Femel.

De „Onderbanken” grenzen aan Duitsch gebied. Zoodra de hennep was uitgebloeid, werden de mannelijke, dunne, fijne stengels uit den grond getrokken en verzameld.

Dat heet in 't Duitsch „femeln” — ausraufen, — terwijl de veel dikkere, vrouwelijke dito's eerst geoogst konden worden, nadat 't zaad gerijpt was.

Tegen den tijd, dat 't „femeln” plaats vond, was 't vlas, *Linnaria*, uitgebloeid, droeg ballen (zaaddoozen) en moest dan óók geoogst worden.

Voor hennep- en vlaskweekers kwam er m.a.w. op een gegeven oogenblik heel veel werk aan den winkel.

Ze kregen 't druk, moesten zich reppen, om door de drukte heen te komen.

Telkens, als 't oude moederke meende, 't erg druk te hebben, kwam zij — al was 't midden in den winter — met haar versje voor den dag, om te zeggen, wat al werk zij toch te verzetten had.

Wie 'n betere verklaring van 't versje mocht weten, zegge het!

In afwachting kijk ik al vast uit, of intusschen Dr. De Wever niet eens 'n bijdrage in 't Maandblad wil leveren over de vroegere Zuid-Limburgsche cultuurplanten: hennep, vlas, kaardebol....

J. Cremers.

NOGMAALS FREDERIK HENKELIUS.

Van Dr. Steenhuis ontvingen we volgend schrijven, dat we gaarne plaatsen.

Met belangstelling las ik Uw biografie van Frederik Henkelius, in het Februari-nummer van het Natuurhistorisch Maandblad. U achtte het moge-

lijk, dat andere fossielen naar Henkelius benoemd, U onbekend zouden zijn gebleven en hieldt U in dit geval voor inlichtingen aanbevolen.

Die mogelijkheid was inderdaad werkelijkheid. Ziehier wat ik vond:

a. *Astarte Henckeliusiana* Nyst 1835 (niet Henckelusi Nyst, gelijk volgens U Staring opgeeft).

U vindt deze vorm in:

Nyst, 1835, Tabl. foss. prov. de Limbourg, p. 61, no. 160 (inséré dans le dictionnaire géographique de la province de Limbourg, par M. Ph. Vandermaelen, année 1835).

Nyst, 1846, Rech. coq. foss. de Hoesselt etc., p. 5, no. 12, pl. 1, fig. 12.

Nyst, 1843, Description des coquilles et des polyptiers fossiles des terrains tertiaires de la Belgique, Bruxelles, no. 108, pl. IX.

b. *Cerithium Henckelii* Nyst 1843, a b no. 465, pl. XLI.

In 1836: Rech. coq. foss. de Hoesselt et de Kl. Sp., p. 30, no. 77, pl. 3, fig. 77, noemde Nyst deze soort Henckeliusii.

Achter no. 465 staat *Cerithium Henckelii*-Duch. Duch. is de afkorting van M. le comte F. Duchastel, die aan Nyst de vorm zal hebben gezonden.

c. *Corbula Henckeliusiana* Nyst 1843, no. 21, pl. II en reeds 1836, Rech. coq. foss. de Hoesselt et Kl. Spauwen.

In de verwachting, dat deze mededeelingen U welkom zullen zijn, geef ik ze U bij dezen.

De verspreiding van de Groote Hoefijzerneus

(*Rhinolophus f. e. ferrum equinum* Schreber)

in Nederland en aangrenzend gebied

door

G. H. Waage.

„In het jaar 1862 beweerde de Hoogleraar H. Schlegel, dat onze kennis der inheemsche vleermuizen nog zeer gebrekkig was.”

Zoo vangt de publicatie van Dr. Jentink ¹⁾ aan (1879) „en” gaat hij verder, „in 1879 kunnen wij ons bij deze bewering gerust nederleggen.”

Sindsdien is in dit opzicht veel veranderd en hebben meerderen getracht over verspreiding en biologie der vleermuizen iets te weten te komen en wij mogen gerust zeggen, dat onze kennis der inheemsche soorten sterk vooruitgaande is.

Met onze Groote Hoefijzerneus belevan we intusschen merkwaardige dingen.

In 1842 schrijft De Selys-Longchamps ²⁾ in zijn Faune belge over deze vleermuissoort „Cette espèce ne se trouve que dans quelques localités (en Belgique); commune dans les carrières de Maestricht”.

Toen ik in 1927 met Rector Cremers mijn eerste vleermuistochten mocht ondernemen in de vele onderaardsche grotten van Zuid-Limburg, bleek me al ras, dat de Groote Hoefijzerneus hier zeldzaam, heel zeldzaam was. Dat was geen nieuws, want Cremers, zoowel als Schmitz hadden dit

dier slechts een heel enkele maal gevonden en aan hun juiste waarnemingen valt niet te twijfelen. Zij toch kenden en kennen deze vleermuissoort uitstekend, terwijl ook dit dier gemakkelijk is te herkennen, zoodat verwarring met andere soorten uitgesloten is. Ook maakten zij regelmatig tochten door verschillende grotten en wie mocht meenen, dat deze zich uitstrekten uitsluitend langs gemakkelijk begaanbare wegen in de grotten, kan ik uit eigen ervaring meedeelen, dat dit niet het geval is geweest.

Cremers ³⁾ vermeldt tot 1927 twee eigen vondsten, beide te Geulem (1908 en 1915), en zag één spiritus-exemplaar gevangen te Merkelbeek. Pater Schmitz en Pater Boetzkes melden ieder één waarneming (St. Pietersberg en Valkenburg).

In 1927 en 1929 vonden Rector Cremers ⁴⁾ en ik op onze tochten beide keeren één exemplaar te Geulem. Zoo zelden troffen wij de Groote Hoefijzerneus aan, dat Cremers lang aarzelde, om het exemplaar in 1927 gevonden, af te staan voor wetenschappelijke onderzoekingen aan Professor Dubois.

Een zoo zeldzaam dier dooden!